

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

Քաղ. Երևան

15 հունիսի 2010 թ.

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԱՐՈՒՍՅԱԿ ԱԹԱՆԵՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԳԻՔԻ 221-ՐԻ ՀՈՂՎԱԾԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԻ 3-ՐԻ ԿԵՏԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՔԻ 221-ՐԻ ՀՈՂՎԱԾԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԻ 1-ԻՆ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ Ը ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Հ. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Մ. Թովուզյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող Ա. Աթանեսյանի,

գործով որպես պատասխանող ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահի խորհրդական Դ. Մելնիսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածներին,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով ֆինեց «Քաղաքացի Արուսյակ Աթանեսյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետի և Հայաստանի Հանրապետության ֆաղափացիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի ֆինեության առիթը ֆաղափացի Ա. Աթանեսյանի՝ 16.02.2010թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային և Հայաստանի Հանրապետության ֆաղափացիական դատավարության օրենսգրքերը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը պարզեց.

1. ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 2004 թվականի նոյեմբերի 9-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 14-ին և ուժի մեջ է մտել 2005 թվականի հունիսի 21-ին:

ՀՀ ֆաղափացիական դատավարության օրենսգրքի ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հունիսի 17-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վիճարկվող՝ «Աշխատանքային կարգապահության կոպիտ խախտումը» վերադատված 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետը, մասնավորապես, սահմանում է. «Աշխատանքային կարգապահության կոպիտ խախտում կարող է համարվել ... իր և այլոց համար անօրինական եկամուտներ ստանալու կամ այլ անձնական նպատակներով պատգամական դիրքը օգտագործելը, ինչպես նաև կամայականորեն դրսևորելը»:

ՀՀ ֆաղափացիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետը սահմանում է. «Գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի վերաֆինեության արդյունքում վերաֆինեիչ դատարանը ... մերժում

է վերաբերող բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ: Այն դեպքում, երբ վերաբերող դատարանը մերժում է վերաբերող բողոքը, սակայն դատարանի կայացրած գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտը թերի է պատճառաբանված, սխալ է պատճառաբանված կամ պատճառաբանված չէ, ապա վերաբերող դատարանը պատճառաբանում է անփոփոխ թողնված դատական ակտը»:

2. Քննության առարկա գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է նրան, որ դիմողը 2000 թվականի հունվարին արդարադատության նախարարի հրամանով նշանակվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության ՔԿԱԳ գործակալության Թալիհի տարածաշրջանի բաժնի պետ: ՀՀ արդարադատության նախարարության ստուգումների և մերոպաբանության վարչությունը 2009 թվականի փետրվարի 24-26-ն ընկած ժամանակահատվածում ստուգումներ է իրականացրել ՔԿԱԳ գործակալության Թալիհի տարածաշրջանի ստորաբաժանումում, որի արդյունքներով ՀՀ արդարադատության նախարարը ՀՀ փոխվարչապետին և Թալիհի ֆաղափառներին գրություն է ներկայացրել այն մասին, որ 2007-2008 թվականներն ընկած ժամանակահատվածում ՔԿԱԳ գործակալության Թալիհի տարածաշրջանի ստորաբաժանման աշխատանքներում առկա են սրտեղի թերություններ և բացթողումներ, և առաջարկվել է ֆինարկիտ աշխատողներին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը:

2009 թվականի մարտի 16-ին Թալիհի ֆաղափառների հրամանով, հիմն ընդունելով ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 113-րդ հոդվածը և ստուգումների արդյունքների վերաբերյալ 27.02.2009թ. տեղեկանքը, դիմողն ազատվել է զբաղեցրած պաշտոնից:

Դիմողը դիմել է ՀՀ Արագածոտնի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ Թալիհի ֆաղափառների 16.03.2009թ. թիվ 2 հրամանն անվավեր հանաչելու և աշխատանքային խախտված իրավունքը վերականգնելու՝ իր զբաղեցրած պաշտոնում վերականգնելու պահանջներով, ինչը ՀՀ Արագածոտնի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 29.05.2009 թվականի վճռով մերժվել է: Դատարանը հիմն է ընդունել 27.02.2009թ. ստուգման վերաբերյալ տեղեկանքում արձանագրված փաստերը՝ ընդգծելով, որ ստուգման վերաբերյալ տեղեկանքը չի վիճարկվել դիմողի կողմից:

Վերը նշված վճռի դեմ դիմողը վերաբերող բողոք է ներկայացրել ՀՀ վերաբերող ֆաղափառական դատարան: Վերջինս, հիմն ընդունելով 27.02.2009թ. ստուգման վերաբերյալ տեղեկանքում արձանագրված փաստերը, մեկնաբանելով ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում նշված «կամայականություն» եզրույթը, հաստատված համարելով, որ 27.02.2009թ. ստուգման վերաբերյալ տեղեկանքում արձանագրված փաստերը հանդիսանում են կամայականության դրսևորումներ, իր՝ 31.07.2009թ. որոշմամբ մերժել է դիմողի վերաբերող բողոքը՝ անփոփոխ թողնելով ՀՀ Արագածոտնի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի 29.05.2009թ. վճիռը: Միաժամանակ, հիմն ընդունելով ՀՀ ֆաղափառական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի պահանջները՝ վերաբերող ֆաղափառական դատարանը պատճառաբանել է ՀՀ Արագածոտնի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ անփոփոխ թողնված վճիռը:

Վերը նշված որոշման դեմ դիմողը վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել ՀՀ վճռաբեկ դատարան: Վերջինս, վերահաստատելով ՀՀ վերաբերող ֆաղափառական դատարանի եզրահանգումները, իր՝ 23.09.2009թ. որոշմամբ վերադարձրել է վճռաբեկ բողոքը:

3. Դիմողը գտնում է, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վիճարկվող դրույթում օգտագործված «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցությունը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 1-ին հոդվածում ամրագրված իրավական պետության սկզբունքին, որովհետև այն ձևակերպված է ոչ հստակ, անորոշ, ինչը տարբերակումների և տարակերպ մեկնաբանությունների տեղիք է տալիս, որի արդյունքում խախտվում են օրենքի առջև բոլորի հավասարության սկզբունքը՝ ամրագրված ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածում, և 32-րդ հոդվածի առաջին մասով երաշխավորված իրավունքը:

ՀՀ ֆաղափառական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի դրույթների առնչությամբ դիմողը գտնում է, որ դրանք հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներով սահմանված՝ համապատասխանաբար դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և արդար դատաբանության իրավունքներին:

4. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողի փաստարկների դեմ, ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետի առնչությամբ գտնում է, որ ներկայացված դիմումում դիմողն առավելապես անդրադարձել է ընդհանուր իրավասության դատարանների, մասնավորապես՝ վերաբերող դատարանի կողմից կոնկրետ գործով վիճարկվող դրույթի կիրառմանը: Ըստ պատասխանողի՝ դիմումի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դիմողը ձևականորեն վիճարկելով ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետի սահմանադրականությունը՝ ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության

հարց: Ուստի պատասխանողը գտնում է, որ գործի վարույթը ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետի մասով ենթակա է կարճման:

Ինչ վերաբերում է վիճարկվող` ՀՀ ֆադաբացիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետին, ապա պատասխանողը գտնում է, որ այս դրույթում ամրագրված` վերաբերյալ գատարանի լիազորությունն ուղղակիորեն պայմանավորված է ողջամիտ ժամկետում գործը բնակչության պահանջով և ուղղված է գործի բազմապատույթի կանխմանը: Այսինքն` վիճարկվող դրույթը վերաբերյալ գատարանին լիազորում է իր իրավասության սահմաններում, եթե դա հնարավոր է դատական ակտի վերաբերյալ արդյունքում, վերացնել գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի թերությունները` դրանով իսկ կանխելով գործի բնակչության անհարկի ձգձգումներն ու բազմապատույթը:

5. ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետի առնչությամբ, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դիմողն իր իրավունքներին խախտումը հիմնականում պայմանավորում է ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում օգտագործված «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցության իրավական անորոշությամբ և դրա հետևանքով իրավակիրառ պրակտիկայում այդ դրույթներին արված, իր կարծիքով, սխալ մեկնաբանությամբ, հիմն ընդունելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 68-րդ հոդվածի 7-րդ մասի պահանջները, սույն գործի բնակչության բազմակիցում սահմանադրական դատարանը կարևորում է ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում օգտագործված` «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցության սահմանադրակիրական իմաստի բացահայտման անհրաժեշտությունը:

6. Սահմանադրական դատարանը` վերահաստատելով իր ՄԴՈ-747 և ՄԴՈ-780 որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները, սույն գործով կրկին անգամ ընդգծում է, որ օրենքներում օգտագործվող առանձին հասկացություններ չեն կարող ինքնաբերաբար լինել: Դրանց բովանդակությունը, բնորոշ հատկանիշների բազմակից բացարձակում են ոչ միայն օրինաստեղծ գործունեության արդյունքում, այլ նաև դատական պրակտիկայում: Տվյալ դեպքում խոսքը վերաբերում է ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում օգտագործված` «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցության և դրան բնորոշ հատկանիշների բովանդակության բացահայտմանը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ տվյալ գործով ՀՀ ֆադաբացիական վերաբերյալ գատարանը ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում օգտագործված` «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցությունը մեկնաբանել է որպես ցանկացած գործողություն կամ անգործություն` կատարված պատշաճ անձի կողմից, որը նախատեսված չէ օրենքով և կատարվել է դրա պահանջների խախտմամբ: Այսինքն` վերաբերյալ գատարանը «կամայականություն» եզրույթի նման մեկնաբանությամբ կամայական գործողության բովանդակությունն ըստ էության նույնացրել է ապօրինի գործողության բովանդակության հետ:

«Կամայականություն» եզրույթը ՀՀ օրենսդրության մեջ հստակ բնորոշված չէ, այն սահմանափակ կիրառում ունի և գործող օրենսդրության, մասնավորապես, «Շրջափառի իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի 22-րդ հոդվածի երկրորդ պարբերության, «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 60-րդ հոդվածի 1-ին կետի, ինչպես նաև դատական պրակտիկայի` ՀՀ վերաբերյալ գատարանի 2006 թվականի դեկտեմբերի 21-ի թիվ 3-2497 (ՎԴ), 2006թ. դեկտեմբերի 22-ի թիվ ՎԲ-341/06, 2007 թվականի հունվարի 26-ի թիվ 3-1 (ՏԴ), 2007 թվականի մարտի 2-ի թիվ 3-295 (ՎԴ), 2007 թվականի դեկտեմբերի 25-ի թիվ 3-1832 (ՎԴ), 2008 թվականի նոյեմբերի 28-ի թիվ ԼԴ/0162/06/08 որոշումներում արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ ՀՀ օրենսդրության մեջ և դատական պրակտիկայում «կամայականություն» եզրույթը մեկնաբանվում է որպես ապօրինություն, օրինականության սկզբունքի խախտում:

ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վիճարկվող` 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում առկա է նաև «իր և այլոց համար անօրինական եկամուտներ ստանալը կամ այլ անձնական դրամապատճառներով պատշաճ անհարկ դիրքը օգտագործելը» բառակապակցությունը, որպես ապօրինի վարձագծի դրսևորման առանձնահատուկ ձև, որն առավել որոշակի է, քան «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցությունը:

Հաշվի առնելով «կամայականություն» եզրույթի վերաբերյալ ՀՀ օրենսդրության մեջ և դատական պրակտիկայում ըստ էության միասնական նման բնորոշման առկայությունը, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վիճարկվող` 221-րդ հոդվածի բոլոր դրույթները, ինչպես նաև երկրորդ մասի 3-րդ կետի դիսպոզիցիան որպես ապօրինի վարձագծի դրսևորման ձև են մատնանում անօրինականության տարբեր տեսակներ, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նման պայմաններում ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի վիճարկվող` 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում «կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցությունն ինքնին ավելորդ է և կարող է «ապօրինի» եզրույթի կամայական և հակասական

մեկնաբանության տեղիք տալ:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ ՀՀ աշխատանքային օրենսգիրքը կամայականորեն դրսևորելը համարում է աշխատանքային կարգապահության կոպիտ խախտում, որը հիմք է հանդիսանում աշխատողին առանց կարգապահական առավել մեղմ տույժերի ենթարկելու աշխատանքից անհապաղ ազատելու համար, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սույն գործով վիճարկվող՝ ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետում օգտագործված՝ «կամայականորեն դրսևորելը» բառակապակցությունն ապօրինի վարձագծի սուբյեկտիվ ընկալման ու տարածական մեկնաբանության և դրա արդյունքում՝ աշխատողին անհապաղ աշխատանքից ազատելու իրավականորեն չհիմնավորված հնարավորություն է ստեղծում:

7. ՀՀ ֆաղաֆցիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի առնչությամբ, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դիմողն իր իրավունքների խախտումը հիմնականում պայմանավորում է ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներով սահմանված՝ համապատասխանաբար դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և արդար դատաֆնության իրավունքների, իր կարծիքով՝ խախտմամբ, սույն գործի ֆնության շրջանակներում սահմանադրական դատարանը կարևորում է ՀՀ ֆաղաֆցիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի դրույթների սահմանադրականության գնահատումը ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածի առաջին մասում ամրագրված՝ գործի ֆնության ողջամիտ ժամկետների և դատական ակտի պատճառաբանվածության երաշխիքների միաժամանակյա ապահովման համատեֆստում:

ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածի սահմանադրաիրավական բովանդակությանը ՀՀ սահմանադրական դատարանն անդրադարձել է բազմաթիվ որոշումներում (ՄԴՈ-664, ՄԴՈ-665, ՄԴՈ-690, ՄԴՈ-691, ՄԴՈ-773, ՄԴՈ-751, ՄԴՈ-758, ՄԴՈ-765, ՄԴՈ-767, ՄԴՈ-780, ՄԴՈ-787, ՄԴՈ-818, ՄԴՈ-833, ՄԴՈ-851): Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանը կարևորում է հարցին անդրադարձը բողոքարկման ինստիտուտի արդյունավետության ապահովման տեսանկյունից:

Վերաֆննիչ ատյանի դատարանների՝ դատական համակարգում ունեցած դերով են պայմանավորված դատական բողոքարկման հարաբերությունների կարգավորման բնագավառում կատարված օրենսդրական փոփոխությունները, որոնց արդյունքում համապատասխանաբար ՀՀ վերաֆննիչ ֆրեական և ՀՀ վերաֆննիչ ֆաղաֆցիական դատարաններին, ի լրումն այլ լիազորությունների, իրավունք է վերապահվում վերաֆննիչ բողոքը մերժելիս պատճառաբանել անփոփոխ թողնված դատական ակտը, եթե դատարանի կայացրած՝ գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտը թերի է պատճառաբանված, սխալ է պատճառաբանված կամ պատճառաբանված չէ՝ դրանով իսկ երաշխավորելով առաջին ատյանի դատարանի գործն ըստ էության ճիշտ լուծած դատական ակտի ինչպես հիմնավորվածությունը, այնպես էլ հնարավորինս լիարժեք ընկալումն ու մատչելիությունը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ֆնարկվող լիազորությունը վերապահված է նաև ՀՀ վնաբեկ դատարանին՝ ՀՀ ֆաղաֆցիական դատավարության օրենսգրքի 240-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 6-րդ կետերով: Բացի դրանից, համանման նորմեր տեղ են գտել նաև ՀՀ դատական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում, 60-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 6-րդ կետերում:

ՀՀ ֆաղաֆցիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետով և ՀՀ ֆրեական դատավարության օրենսգրքի 394-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետով նախատեսված լիազորության համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ վերաֆննիչ ատյանի դատարաններին նման լիազորություն վերապահելը նպատակ է հետապնդել անհրաժեշտության դեպքում երաշխավորել առաջին ատյանի դատարանի գործն ըստ էության ճիշտ լուծած դատական ակտի պատճառաբանվածությունը և դատաֆնությունը ողջամիտ ժամկետում կազմակերպելու սահմանադրաիրավական պահանջի իրացումը, ինչպես նաև ապահովել իրավական որոշակիության սկզբունքի իրացումը:

Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ ընդգծում է, որ ՀՀ ֆաղաֆցիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետը, նախատեսելով ՀՀ վերաֆննիչ ֆաղաֆցիական դատարանի՝ խնդր առարկա լիազորությունը, միաժամանակ, որպես այդ լիազորության կիրառման իրավաչափությունն ապահովող երաշխիք, ամրագրում է դրանից օգտվելու չափադեղիչներ: Այն է՝ ՀՀ ֆաղաֆցիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետով նախատեսված լիազորությունը ՀՀ վերաֆննիչ ֆաղաֆցիական դատարանը կարող է կիրառել բոլոր այն դեպքերում, երբ առաջին ատյանի դատարանը կայացրել է գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտ, սակայն այն «...թերի է պատճառաբանված, սխալ է պատճառաբանված կամ պատճառաբանված չէ»: Նման գործը վերաֆննության կարգով վերանայելիս ՀՀ վերաֆննիչ ֆաղաֆցիական դատարանը պարտավոր է առաջին

ատյանի դատական ակտի պատճառաբանությունները լրացնել նոր պատճառաբանություններով, եթե այդ ակտը թերի է պատճառաբանված, ճիշտ պատճառաբանել, եթե այդ ակտը սխալ է պատճառաբանված, կամ պատճառաբանել, եթե այդ ակտն ընդհանրապես պատճառաբանված չէ:

ՀՀ վերաքննիչ ֆազաբացիական դատարանին նշված լիազորությունը վերապահելիս օրենսդիրը նկատի է ունեցել նաև ՀՀ ֆազաբացիական դատավարության օրենսգրքի 228-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված՝ ըստ էության ճիշտ վճիռի՝ ձևական նկատառումներով բեկանման արգելքի հանգամանքը:

ՀՀ ֆազաբացիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետի՝ «...թերի է պատճառաբանված, սխալ է պատճառաբանված» բառակապակցությունը սահմանադրականության խնդիր չի առաջացնում և ՀՀ վերաքննիչ ֆազաբացիական դատարանին վերապահված՝ ֆինարկվող լիազորությունը համահունչ է ՀՀ Սահմանադրությամբ, Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայով երաշխավորված՝ արդար դատաֆնության և ողջամիտ ժամկետներում դատական ֆնության իրավունքներին: Հիշյալ լիազորության բացակայությունը, ընդհանրապես, կարող է վտանգել արդար դատաֆնության, ինչպես նաև ողջամիտ ժամկետներում դատաֆնության իրավունքները:

Այլ է վիճակը «...կամ պատճառաբանված չէ» բառակապակցության առնչությամբ: Նման ձևակերպման առկայությունն ինֆրաբերաբար ենթադրում է չպատճառաբանված դատական ակտի գոյություն: ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր՝ 9 ապրիլի 2007թ. ՄԴՈ-690 որոշման մեջ հստակ իրավական դիրքորոշումներ է արտահայտել դատական ակտի պատճառաբանված լինելու սահմանադրաիրավական անհրաժեշտության վերաբերյալ, և այդ դիրքորոշումներն ամբողջությամբ վերաբերելի են նաև ֆնության առարկա գործին: Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսդրությունն ընդհանրապես պետք է բացառի չպատճառաբանված դատական ակտի գոյությունը, որովհետև նման ակտը չի կարող համապատասխանել իրավական պետության հիմնարար սկզբունքներին, չի կարող երաշխավորել մարդկանց իրավունքների արդյունավետ դատական պաշտպանություն, ինչպես նաև ապահովել խախտված իրավունքների արդյունավետ վերականգնում:

Այդ նկատառումներից էլ նկելով է, որ, մասնավորապես, ՀՀ ֆազաբացիական դատավարության օրենսգրքի (հոդված 132) պարտադիր նորմատիվ պահանջ է սահմանում դատական վճիռի բովանդակության վերաբերյալ, նախատեսելով, որ «դատարանի վճիռը կազմված է ներածական, նկարագրական, պատճառաբանական և եզրավակիչ մասերից»: Միաժամանակ, նույն հոդվածի 1-ին մասում սահմանվում է, որ «Վճիռ պատճառաբանական մասում պետք է նշվեն դատարանի կողմից պարզված գործի հանգամանքները, ապացույցները, որոնց վրա հիմնված են դատարանի հետևությունները, այս կամ այն ապացույցները մերժելու փաստարկները, ինչպես նաև այն Օրենքները, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերը և այլ իրավական ակտերը, որոնցով դատարանը ղեկավարվել է վճիռ կայացնելիս»:

Դատարանի վճիռի պատճառաբանման անհրաժեշտությանն անդրադարձել է նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը՝ մասնավորապես շեռտելով, որ արդար դատաֆնության պահանջը ներառում է նաև դատարանի պատճառաբանված որոշում ընդունելու պարտավորությունը (տե՛ս Van de Hunk v. the Netherlands, Judgment of 19 April 1994):

Ելնելով գործի ֆնության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը որոշեց.

1. Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի երկրորդ մասի 3-րդ կետը՝ «...ինչպես նաև կամայականություն դրսևորելը» բառակապակցության մասով ֆանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 1, 3, 14.1-րդ հոդվածների պահանջներին հակասող և անվավեր:

2. Հայաստանի Հանրապետության ֆազաբացիական դատավարության օրենսգրքի 221-րդ հոդվածի առաջին մասի 1-ին կետը՝ «...կամ պատճառաբանված չէ» բառակապակցության մասով ֆանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 1-ին, 18-րդ (1-ին մաս), 19-րդ (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող և անվավեր:

3. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 68-րդ հոդվածի 9-րդ մասի հիմքով ՀՀ Սահմանադրության 1-ին, 18-րդ (1-ին մաս), 19-րդ (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող և անվավեր ֆանաչել նաև ՀՀ ֆազաբացիական դատավարության օրենսգրքի 240-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը՝ «...կամ չպատճառաբանված է» և 6-րդ կետը՝ «...պատճառաբանված չէ» բառակապակցությունների մասով:

4. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն

որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

Նախագահող

Գ. Հարությունյան

15 հունիսի 2010 թ.
ՍԴՈ-896